הלכה · משנה תורה · מפרשים · יצחק ירנן · ספר מדע

יצחק ירנן על משנה תורה, הלכות תלמוד תורה

רבי אליקים גאטינייו

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יצחק ירנן על משנה תורה, הלכות תלמוד תורה

רבי אליקים גאטינייו

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יצחק-ירנן-על-משנה-תורה-הלכות-תלמוד-תורה/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 4
פרק ב 4
הלכה ב 4
הלכה ג 4
הלכה ד 4
פרק ד 5
הלכה ב 5
פרק ו 5
הלכה ה 5
הלכה יד 6
פרק ז 7
הלכה ד 7
הלכה יא 8

פרק א

הלכה א

נשים וכו'. ועיין מ"ש הלח"מ והוא תימה איך הביא ההיא דמדרבנן למ"ש רבינו דאיירי מדאורייתא וצ"ל דקאי לקמן ה"ו דשם שייכי דברי הלח"מ אלו.

הלכה ב

כשם וכו'. ועיין מ"ש הלח"מ ולענ"ד י"ל דקא בעי עד היכן ורצונו לומר עד כמה דורות יש חיוב להקדימן ואמר עד בן בנו דיותר מכן אין דין קדימה והוא ממש כברייתא דתני דחייב ללמד את בן בנו תורה ומפרש רבינו דהך חיובא הוא להקדים דלקריאה לכל העולם חייב ללמד וכדכתב רבינו ולפי"ז תורה יוצאה דלא כמ"ש מרן דמסתברא דגם בן בנו חייב להקדימו לזולתו.

עוד כתב הלח"מ וז"ל ועוד קשה אמאי לא תירצו בש"ס וכו' יעו"ש וי"ל דדחיקא ליה להש"ס לומר דעד היכן קאי לשכר דלא נרמז בשום דוכתא שצריך להשכיר מלמד כי היכי דתבעי בפשיטות ברמז.

פרק ב

הלכה ב

מכניסין וכו'. עיין מ"ש מרן ז"ל ולפי מ"ש התוס' שם בכתובות דף ג' ד"ה בר שית דהיינו בר שית ויום אחד וכו' והכריחו כן בהכרח גמור אזלא לה לתירוץ מרן.

הלכה ג

מלמד התנוקות וכו'. ועיין מ"ש הלח"מ ותמיה לי עליו טובא דרש"י דבריו כמ"ש ר"ח שכתב דף כ"א ע"א דגריס ולא דייק שלומד הרבה ולא דייק בלמוד התנוקות שלא ישתבשו ע"כ ואהא מייתי עובדא דיואב וכו' הרי בפירוש כפי' ר"ח דמאי דלא דייק הוא בלימוד התינוקות.

הלכה ד

וכל אשה לא תלמד תנוקות וכו'. ועיין מ"ש מרן ונראה דדוקא בהיות אשתו עמו שמשמרתו הוא דשרי ברם בשאינה שרויה אצלו בבית הספר אסור וקשה דהרי רבינו פרק כ"ב מאיסורי ביאה הי"ג כתב וז"ל ואין המלמד צריך שתהיה אשתו שרויה אצלו בבית הספר:

פרק ד

הלכה ב

ובראשונה היה הרב יושב והתלמידים עומדים וכו'. דבריו לכאורה הם היפך ש"ס ערוך וכבר העיר הלח"מ בזה ומה שתירץ נ' בזה דרבינו סבור דלעולם צריך שיהיו שוין דהיינו או שניהם על גבי קרקע או שניהם על המטה וכמ"ש ר' אבהו וכו' ואפ"ה התלמידים מעומד והרב מיושב משום דמה שיושב אינו למעלתו אלא שצריך ישוב הדעת לערוך הדברים ולהבינם ואין זו מעלה אבל כשהוא יושב והתלמידים יושבים אלא שהוא על הכסא והתלמידים ע"ג קרקע אז מעלה הוא לו ופחיתות לתלמידים ויש לעיין בתירוץ זה דמ"ש דהרב יושב והתלמידים לא אדרבא אפכא מסתברא דיותר צריך ישוב הדעת לתלמיד מהרב ולתלמידים לא עבדינן תקנתא ולרב עבדינן ועוד דבש"ס שתירצו לרומיא דקראי רכות מעומד קשות מיושב קאי למשה נמצא דמסתברא לעשות לתלמידים תקנתא ועוד יש להקשות דכיון דמוכרח לרב לישב מכח שצריך לערוך הדברים ולהבינם א"כ ישבו גם התלמידים משום ואתה פה עמוד עמדי וכי יש איסור בדבר אם ישבו ועיין ישוב לזה בנחלת יעקב סדר יתרו על פסוק מדוע אתה יושב לבדך.

פרק ו

הלכה ה

שלשה שהיו מהלכין בדרך וכו'. ועיין להרב מקראי קודש דף ק"ח ולהרב אש דת דף ט"ז וספר חנן אלהים דף קל"א מה שהקשו דלמה השמיט דאי השמאל פנוי גם במצדד אסור לימין וכפי' רש"י יעו"ש בדבריהם באורך. ולענ"ד רבינו לא מפרש כפירוש רש"י אלא באופן אחר כשמשני בש"ס דמצדד אצדודי הכי פירושו דמ"ש גדול מימינו וכן גבריאל בימינו היה במצדד אבל מי שהוא בשמאל גם בלא מצדד שרי וכן הא דשרי במצדד בימין הוי גם אם השמאל פנוי ומאי דנקטו בברייתא שלשה לאו דוקא ולפ"ז מאי דתניא בעירובין דף נ"ד נסתלק אהרן וישב לשמאל משה ולא ישב בימין במצדד אצדודי היינו משום שהיו יושבים סמוך לכותל ולא שייך מצדד לפי דאי אפשר בלא"ה וחיליה דרבינו לפרש הכי נגד פי' רש"י ממתני' דתמיד ופסקה רבינו ריש פ"ה מכלי המקדש בזמן שכהן גדול היה רוצה להקטיר היה עולה בכבש והסגן בימינו והתם צד שמאל פנוי ואפ"ה כיון דמצדד אצדודי שרי ורש"י יתרץ לזה כיון דאח"כ כשהיה באמצע הכבש היה אוחזו בימינו וכיון שלאותו הכרח אח"כ צריך שיהיה לימינו מתחילה היה לימינו ורבינו לא ניחא ליה בהכי.

הלכה יד

המכשיל את העור. וכתב הר"א כגון המכה בנו גדול ע"כ וכתב מרן ויש לתמוה דלמה פירש דבר זה יותר מכל הדברים המוזכרים כאן ואפשר דרצונו לומר אף שבש"ס לא נזכר אלא מכה בנו גדול יפה כיון רבינו לכתוב מכשיל את העור ללמדנו דמכה בנו גדול לאו דוקא וזהו שכתב הר"א כגון המכה בנו גדול.

והנה דבריו אלה דוחק ולענ"ד נראה כוונת הראב"ד והן קדם אבאר דעתי במאי דנסתפק הרב יד מלאכי סימן שס"ז היכא דנתן מכשול לפני אדם ולא נכשל מי נימא כיון דנתן המכשול אף דלא נכשל עבר אלפני עור או דילמא כיון דלא נכשל לא עבר אף שכיון להכשילו ואיהו לדידיה החליט המאמר דעבר מההיא דואלו מגלחין דף י"ז ע"א דאמתא דרבי חזיא להההוא גברא דמחי בנו גדול שמתיה דקא עבר אלפני עור דתניא וכו' ופי' רש"י דכיון דגדול הוא שמא מבעט באביו ונמצא מכשילו הרי דמיד דמכה לבנו עובר אף שאפשר שלא יבעט ושוב נרגש מש"ס קידושין דף ל"ב דאיתא שם רב הונא קרע שיראי באנפי בריה וכו' ודילמא רתח וקא עבר אלפני עור ומשני דמחיל ליה ומלישנא דילמא רתח וכו' משמע דכל (עיור) [היכא] דלא רתח לא עבר היפך ההיא במו"ק ונדחק בישובו והעלה כמו שהבין בההיא דמו"ק.

וכשאני לעצמי לא כן אדמה ואדרבה נהפוך דכל עוד דלא נכשל אף שכיון המכשיל להכשילו אינו עובר וכפשטא דש"ס דקידושין דקאמר ודילמא רתח וקעבר אלפני עור דמשמע בהדיא דדוקא כשרתח עובר המכשיל שהוא אביו ואי לא לא דמעולם לא מצינו עונש בישראל על המחשבה כידוע ומ"ש באלו מגלחין אין ראיה משם כלל וה"ק התם אמתיה דרבי חזיה להההוא גברא דמחי בנו גדול שמתיה דקא עבר אלפני עור דתניא ולפני עור זה המכה וכו' והיינו טעמא [שמא] מבעט באביו ונמצא מכשילו ופירוש דברייתא הוי דהמכה בנו גדול עובר היכא דמבעט וקמ"ל ברייתא דאף דהאב מכוין להוכיחו וליסרו ולהדריכו בדרך ישר אפ"ה כיון שהוא גדול ומתוך כך יבא לבעט איכא איסורא דלפני עור ולעולם היכא דמבעט ואמתיה דרבי דשמתיה מיד אף דלא חזא דביעט משום דהכה לבנו ולא חשש שמא יבעט ודעתו אף שיבעט ואף [דאפשר] דלא יבעט ואז אינו עובר מ"מ כיון דלא חשש לשמא יבעט ראוי לשמתא ואיהו עבד הכי להכותו אף דיבעט והרי זה דומה למי שנתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה דצריך כפרה וסליחה והרי זה כיון ג"כ (למכשיל) [להכשיל] אף שלא נכשל ראוי לשמתו וצריך סליחה וכפרה ומ"מ הלאו אינו עובר אם לא נעשה האיסור דהיינו שנכשל חבירו במה שנתן המכשול לפניו.

ומה שהביא ראיה מהרב זקן אהרן וסיים עליו הרי תנא דמסייע לי דלא שייך איסור דולפני עור אלא קודם שחטא וכו' לא הבנתיו דודאי הכי הוא דאם חטא כבר ליכא לפני עצמו ואנו עסוקים היכא דלא נכשל והוא ענין אחר ומה שסייע לעצמו מדברי מהר"א ששון סי' קס"ב מדין רבית דעובר מיד בשעת ההלואה אף שאפשר לא יתן וכו' יעו"ש הא קא יהיב טעמא דגלי קרא דכתיב את כספך לא תתן לו בנשך וכו' וא"כ איך יליף מהתם ועוד אפשר דכוונתו דלעולם אם לא לקח ריבית אינו עובר אלא כשלקח משעת ההלואה הוא עובר וכעת אין הספר בידי לראות דבריו ואיך שיהיה דעתי בל עימו אלא דכל דלא נכשל אינו עובר המכשיל אלפני עור אבל הא מיהא בר שמתא הוא ונראה דזו היא דעת הר"א בהשגה שכתב כגון המכה בנו גדול כלומר דהאי שמתא לאו במכשיל את העור דהיינו שעבר אלפני עור אלא אף באינו מכשילו אלא עשה מעשה שאפשר שיוכשל העור כגון מכה בנו גדול בר שמתא הוא וכעובדא דאמתה דרב ורבינו אפשר דזו היא כוונתו ג"כ אלא שאין לשונו מבורר ויגיד עליו ריעו מ"ש פ"ו מהל' ממרים ה"ט שכתב והמכה בנו גדול מנדין אותו שהרי הוא עובר אלפני עור לא תתן מכשול ומשו"ה הר"א ז"ל כתב לשונו כמו פירוש לדברי רבינו.

פרק ז

הלכה ד

מנודה אסור לספר ולכבס כאבל כל ימי נידוייו. ולא כתב אי אסור בתשמיש המיטה או לא וכתב מרן בב"י חלק יו"ד סי' של"ד דס"ל כהרי"ף לקולא כיון דלא אפשיטא בש"ס יעו"ש וכן הביא הטור שדעת הרי"ף והרא"ש להקל יעו"ש ואין זה כ"כ הכרח בדעתם דס"ל להקל אי משום שכתבו וכל הני בעיי דלא אפשיטא להקל לא קיימי לבעיית המנודה דמנודה מהו בתשמיש המיטה אלא לשאר בעיי דלעיל דסלקן בתיקו וראיה דכתבו כן בבעיי דלעיל ואי דעתם גם בהאי בעיא הו"ל לכתוב כן לקמן אחר הך בעיא דמנודה מהו בתשמיש המטה זאת ועוד דמלישנא דכתבו כל הני בעיי דסלקן בתיקו נראה דדוקא הנהו דלעיל דסלקן בתיקו ולא הא דתשמיש המטה דלא נאמרה בה האי לישנא דתיקו ואחרונה הכביד דברי הרא"ש שהראנו החכם השלם שלמה בן עזרא נר"ו בנדרים דף כ' ע"ב גבי בני תשע מדות וחד מינייהו בני נידוי וכתב הרא"ש אם הוא או היא מנודין ואסורין בתשמיש המטה וה"ה נמי אבל אלא מילתא דשכיחא נקט הרי דעשה נידוי ואבל חד וכתב דאסורין ואיך אפשר לומר דפסק להקל אלא ודאי דלא קאי להאי בעיא דתשמיש המטה ולולי דבריו היינו אומרים דהנך ט' מידות לאו איסורא

ממש נינהו אלא כמו עניני עזות ודברים מכוערים ברם לדידיה דפירש כן צ"ל דנפשטא הבעיא (בהא) [מהא] דנדרים והש"ס לא חש לפשוט ממנו דהוי אמורא וצ"ע.

ונראה לישב דהטור לא הוה ליה דברי הרא"ש הנ"ל דנדרים שכתב באו"ח סי' ר"מ וז"ל בני נידוי בני נידה אע"פ שאינו ממזר מן התורה ויש מפרשים שאם [הם] בנידוי או הוא או היא שאסורים בתשמיש המטה וה"ה אם אחד משניהם אבל עכ"ל ואי הוה גרסי כן בהרא"ש הו"ל למימר ואדוני אבי פירש פי' וכן מרן שם לא כתב שהם דברי הרא"ש נראה דלא הוו גרסי כן ומ"מ לא ימלט מן הגמגום בזה ושוב אחר זמן רב ראיתי לרבינו פרק כ"א מהל' איסו"ב הי"ב כתב וכן אסרו חכמים שלא ישמש וכו' ולא כשהיה אחד מהם מנודה וצריך לעיין גם אחר זמן רב מזה ראיתי סוף משנה ב' מפי"ד דמסכת (טהרות) [נגעים] דתני הכי נכנס לפנים מן החומה מנודה מביתו ז' ימים ואסור בתשמיש המטה וצריך לעיין גם בזה.

הלכה יא

והשגת הר"א. עיין בספרי תועפות ראם דף כ"ד ע"א.